

ارائه الگو و استراتژی های توسعه ورزش همگانی در ایران

دکتر محمد جوادی پور^۱، مونا سمیع نیا^۲

چکیده:

هدف از این پژوهش، تبیین موقعیت راهبردی و ارائه استراتژی توسعه ورزش همگانی در ایران و همچنین ارائه مدل می باشد. جامعه آماری این پژوهش را مدیران فدراسیون ورزش همگانی، اعضای شورای راهبردی فدراسیون، انجمن های ورزشی تحت پوشش فدراسیون و هیئت های ورزش همگانی استانها تشکیل می دهند. به منظور بهره برداری مناسب از دیدگاه های کارشناسی صاحب نظران و دست اندرکاران پرسشنامه ای در قالب مفاد تهیه شده برنامه راهبردی برای جامعه هدف، مدیران فدراسیون ها و انجمن های ورزشی، هیئت های ورزشی استان، اعضای شورای راهبردی فدراسیون ارسال گردید. مقیاس پرسشنامه در طیف پنج سطحی لیکرت (کاملا موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم) طراحی شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها، علاوه بر شاخص های توصیفی، آزمون مقایسه ای میانگین ها و آزمون فریدمن، از ماتریس ارزیابی درونی و بیرونی نیز استفاده شده است. یافته های پژوهش نشان داد که این ورزش بر روی محور مختصات SWOT قرار دارد که از لحاظ عوامل درونی در ناحیه ی قوت ها و از نظر عوامل بیرونی سازمان در ناحیه ی فرصت ها جای می گیرد. پس از آن به تناسب نقش فرایندهای ورزش همگانی با سایر ورزشها و ارتباط آن با مؤلفه های پشتیبانی، مدیریت و کنترل فرایند و فرهنگ و ارزشهای دینی، الگوی توسعه ورزش همگانی ایران با ساختار علمی مدیریت ورزشی، ساختار فرایندی و ارتباط با سایر ورزشها و حلقه های مدیریت کلان برای سیاست گذاری و برنامه ریزی کلان و سطوح پشتیبانی و اجرایی آن ارائه شده است.

واژه های کلیدی:

ورزش همگانی، الگوی ورزش همگانی، استراتژی

^۱. عضو هیأت علمی دانشگاه تهران Email: javadipour846@yahoo.com

Email: mona_ashena@yahoo.com

^۲. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی

مقدمه

با پیشرفت روزافزون علم و تکنولوژی، مدیریت و برنامه‌ریزی نقش مؤثری در سازمانهای اجتماعی و اجرایی یافته است. صاحب‌نظرانی که برای رشد و شکوفایی اقتصادی، پیشرفت علم و تکنولوژی، رسیدن به رفاه همگانی و بهبود شرایط زندگی، توسعه را تنها راه اصولی و منطقی معرفی می‌کنند و دولت‌مردان را به حرکت در چهارچوب برنامه‌های توسعه تشویق می‌نمایند، به کرات در این رابطه سخن گفته‌اند. توسعه فرآیندی هدفدار است که بوسیله انسان آغاز می‌شود و هدف آن بهبود بخشیدن به شرایط زیستن کلیه افرادی است که در یک جامعه زندگی می‌کنند. توسعه بر پایه هر تعریف و یا هر تعبیر و دیدگاهی در نهایت بیانگر مفهوم واحد برای رسیدن به شادابی، بالندگی، عدالت، آزادی و پویایی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. بنابراین باید بپذیریم که توسعه امری نیست که خود بخود به وقوع پیوندد بلکه جهت نیل به آن بایستی برنامه و هدف داشت و در راه رسیدن به آن کوشش نمود (۱). رویکردهای متفاوتی نسبت به پدیده ورزش وجود دارد که برخی از آنها با نگاه قهرمانی و در برخی موارد نگاه سلامت عمومی و نشاط جامعه و در رویکرد دیگر نگاه اقتصادی مدنظر قرار می‌گیرد اما صرفنظر از همه آنها اهمیت تربیت بدنی و ورزش روز به روز در حال افزایش است. ارتباط ورزش با پدیده‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی حاکی از اهمیت این پدیده و نقش آن در برنامه‌های توسعه ملی کشورهاست و در یک نگاه کلی توسعه و پیشرفت ورزش در هر کشور با اقتدار و قدرت آن کشور ارتباط نزدیکی دارد (۲). یک بخش عمده از ورزش که با سلامتی و نشاط جامعه ارتباط نزدیک دارد و بسیاری از کارکردهای اساسی ورزش در آن خلاصه می‌شود ورزش همگانی و یا ورزش برای همه است. بسیاری از کشورهای توسعه یافته از میان رویکردهای مختلف ورزش، ورزش با رویکرد بخش سلامت را پذیرفته و بر اساس آن عمل می‌نمایند (۱). ریچارد مول^۳ ورزش‌های همگانی را شامل ورزش‌های داخل سالن، برنامه‌های تفریحات سالم، فعالیت‌های جسمانی در محیط طبیعی، فعالیت‌های تفریحی یا آمادگی جسمانی می‌داند. برخی از صاحب‌نظران، ورزش‌های همگانی را ورزش‌هایی می‌دانند که تحت هر شرایطی قابل اجراء بوده و نیاز به تاسیسات و امکانات تخصصی ویژه‌ای نداشته و برای سلامتی و گذراندن اوقات فراغت به اجرا در می‌آیند. دوچرخه سواری، راهپیمایی و کوهنوردی از جمله این فعالیت‌ها محسوب می‌شوند (۳). رویکردهای ورزش همگانی عبارتند از: کسب نشاط و احساس لذت، غنی‌سازی اوقات فراغت، کسب سلامتی و آمادگی جسمانی،

بهبود روابط شغلی، پیوند و ارتباطات اجتماعی و شیوه زندگی، پیشگیری و درمان بیماری‌ها، دستیابی به فواید و آثار ورزش، فرح‌بخشی و بی‌خطر بودن، تخلیه انرژی و دفع سموم، مدیریت و کاهش وزن و برخورداری از تناسب اندام، برخورداری از عواطف اجتماعی، گسترش تعامل و روابط اجتماعی (۱).

ورزش همگانی نیز همانند هر سیستم دیگر نیازمند تدوین اهداف کلان، استراتژی‌ها و برنامه‌های عملیاتی است تا ضمن آگاهی از مسیر حرکت بتواند از هرگونه دوباره کاری، بیراهه رفتن و به هدر رفتن منابع مالی، انسانی، فیزیکی و اطلاعاتی خود اجتناب ورزد.

مهم‌ترین ضرورت و وظیفه سیاست‌گذاران ورزشی، توجه به گسترش ورزش در بین عموم جامعه می‌باشد. از طرفی، ورزش به عنوان یک حق اجتماعی برای انسانها مطرح است به گونه‌ای که سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۳ ورزش را یک حق اجتماعی قلمداد کرده و بیان می‌دارد که فرصت مشارکت در ورزش و فعالیت‌های بدنی یک حق انسانی بوده و دولت‌ها موظفند فرصت مشارکت در ورزش را برای همگان فراهم آورند. با توجه به تاریخچه ورزشهای همگانی در جهان با رویکردهای جدید و فلسفه روشن آن در بسیاری از کشورها و تمرکز روی رویکردهای چندگانه سلامت، شادابی جامعه، غنی‌سازی اوقات فراغت، بهبود روابط شغلی، پیوند و ارتباطات اجتماعی، پیشگیری و درمان، فرح‌بخش بودن، تخلیه انرژی، برخورداری از عواطف اجتماعی و دستیابی به فواید و آثار ورزش بنظر می‌رسد استفاده از همه ظرفیتهای جامعه برای توسعه ورزش همگانی ضروری است، ضمن آنکه برای نهادینه نمودن این موضوع در جامعه افزایش آگاهی مردم می‌تواند نقش محوری در این رابطه ایفا نماید. تجربه کشورهای صاحب نام در این رابطه حاکی از آن است که دلایل پیشرفت و توسعه ورزش همگانی در این کشورها مرهون سرمایه‌گذاری دولت و مردم و همکاری گسترده آنهاست. (۶، ۵، ۴، ۸، ۷، ۱۰، ۹).

مطالعه‌ای که روی ۱۲۶ کشور جهان انجام شده، مشخص گردید که هر چند ۹۲ درصد از این کشورها، تربیت بدنی را اجباری و لازم‌الاجرا برای تمامی اقشار جامعه می‌دانند، تنها در ۷۱ درصد کشورها، تربیت‌بدنی با نیازهای اجتماعی هماهنگ و در ۲۹ درصد موارد وسیله‌ای برای رسیدن به اهدافی غیر از ماهیت ورزش است. در مورد کشورهای در حال توسعه، در ۶۰ درصد موارد، سیاست‌های ورزشی در حد شعار و روی کاغذ باقی می‌ماند. همچنین در این مطالعه مشخص شد که فاصله آنچه قانون تعیین کرده و آنچه اجرا می‌شود، فراوان است (۵).

رمضانی خلیل آبادی (۱۳۷۳) در تحقیقی، انگیزه افراد شرکت کننده در ورزش همگانی را مورد مطالعه قرار داده است. وی از ۹۷۵ نفر از افراد شرکت کننده در ایستگاه های ورزش همگانی، بوسیله پرسشنامه، اطلاعات جمع آوری کرد. نتایج این تحقیق چنین بود: نخستین انگیزه کسب نشاط و احساس لذت بود. پس از آن لمس فواید و آثار مثبت ورزش، فرح بخش بودن و بی خطر بودن ورزش همگانی قرار داشت. کم هزینه بودن و عدم نیاز به وسایل و امکانات ویژه و پر کردن اوقات فراغت نیز جزو انگیزه های شرکت افراد در ورزش همگانی بوده است. شرکت کنندگان در این پژوهش رسانه ها را به میزان ۴۲/۲ درصد در برانگیختگی خود به ورزش مفید دانسته اند. سرانجام عدم توانایی شرکت در ورزش قهرمانی، از علت های مهم گرایش مردم به ورزش همگانی ذکر شده است (۱۱). نتایج تحقیقی در اروپا نشان می دهد رویداد اصلی در کشورهای این قاره ورزش همگانی است و حدود ۴۰۰ میلیون نفر (۲۵ درصد زن و ۷۵ درصد مرد) به فعالیت ورزشی مستمر می پردازند (۱۲).

غفوری (۱۳۸۲)، به منظور تعیین عوامل اصلی موثر بر گرایش به ورزش همگانی و قهرمانی برای تعیین راهبردهای ورزش در جمهوری اسلامی ایران به مطالعه پرداخت. در این تحقیق هدف، تعیین اثر پنج خرده مقیاس یا عوامل اصلی (رسانه های گروهی، سازمان های ورزشی، تقاضای اجتماعی، سازمان های غیر ورزشی و جهانی سازی و ارتباطات) بر راهبردهای ورزش و گرایش مردم به سمت ورزش همگانی و قهرمانی، عمدتاً از دیدگاه مطلعان و کارشناسان بوده است که نتایج حاصله به شرح زیر بود: هر پنج خرده مقیاس دارای اثر تعیین کننده و معنی دار بر یکدیگر بودند. در این میان خرده مقیاس های ساختار سازمان های ورزشی و غیر ورزشی رابطه قوی تری با یکدیگر داشتند. سازمان های ورزشی و ساختار آن ها رابطه معنا داری با تقاضای اجتماعی داشتند. در میان پنج خرده مقیاس رسانه ها، تقاضای اجتماعی، سازمان های غیر ورزشی، سازمان های ورزشی، و جهانی سازی، موثرترین عامل بر راهبردهای ورزشی و کمترین آن ها سازمان های غیر ورزشی بود (۱۳). قلی نیا (۱۳۸۳) طی تحقیقی اقدام به بررسی وضعیت کلی ورزش همگانی و چالشهای مشارکت ورزشی در ایران و نیز برنامه ریزی برای همگانی کردن ورزش پرداخت. وی تعداد ۷۰ نفر از مدیران و کارشناسان سازمان تربیت بدنی و ۵۲۴ نفر از شهروندان ۱۰ استان مختلف کشور را به عنوان نمونه آماری انتخاب نمود. نتایج بدست آمده گویای بهره گیری از رویکردهای ترکیبی فرهنگی - اجتماعی و سلامت بخشی فردی - گروهی (جهت اجرا)، رویکردهای ترکیبی مداخله گری فعال، مشارکتی و نظارتی (جهت اعمال وظایف تولی گری)، رویکردهای تفریحی - طبیعت گرا و فرهنگی محلی

(جهت اولویت‌یابی رشته‌های ورزشی)، رویکردهای تلفیق‌پذیری فضایی (استفاده از فضاها)، رویکردهای الزام بخشی اجرایی به قوانین (ابعاد حقوقی)، رویکردهای الگوسازی از پایین و فرهنگ‌سازی از بالا (پیاده‌سازی)، رویکرد فعالیت فرابخشی (همکاریهای نهادی) و مواردی همانند در قالب استراتژی تهاجم-توسعه‌ای و تنوع می‌باشد (۱۴). **غفوری (۱۳۸۶)** در تحقیقی به مطالعه انواع ورزش‌های همگانی و تفریحات مطلوب جامعه و ارائه مدل برای برنامه‌ریزی‌های آینده پرداخت. نتایج تحقیق نشان داد که مهمترین موانع پرداختن به ورزش اظهار شده از سوی نمونه‌های پژوهش به ترتیب عبارتند از: «نداشتن انگیزه»، «بالا بودن هزینه ورزش کردن»، «نبود فضا و امکانات»، «نداشتن وقت». از نظر اولویت توجه به بخشهای ورزش کشور نیز نتایج جالب توجهی بدست آمد. پاسخ‌دهندگان بخش ورزش اعتقاد داشتند که در برنامه‌ریزی‌های آتی ورزش کشور، بیشترین توجه بایستی معطوف به «ورزش همگانی و تفریحی» باشد. پس از آن و با فاصله اندک «ورزش مدارس و دانشگاهها» (ورزش آموزشی) قرار داشت. اولویت «ورزش قهرمانی» و «ورزش حرفه‌ای» بسیار نزدیک به هم اما به اختلاف زیاد نسبت به ورزش همگانی و تفریحی و ورزش آموزشی در رده‌های سوم و چهارم قرار داشت (۵). **غفوری و همکاران (۱۳۹۰)**، در تحقیقی با عنوان تحلیل عوامل موثر بر توسعه ورزش همگانی از دیدگاه مدیران ورزش شهرداری تهران، عوامل اقتصادی را مهمترین عامل اثرگذار برای شرکت در ورزش همگانی معرفی کردند و نتیجه گرفتند با تقویت شرایط اقتصادی جامعه می توان گامی موثر در جهت توسعه ورزش همگانی برداشت. این در حالی است که در برخی کشورهای غربی عامل اقتصادی در زمره عوامل گسترش ورزش همگانی قرار ندارد. در این تحقیق، عوامل فرهنگی و زیرساخت‌ها در اولویت بعدی قرار دارند (۱۵). **شعبانی مقدم (۱۳۹۰)**، به بررسی ورزش همگانی در ایران و مقایسه آن با چند کشور جهان پرداخت و موانع زیر را برای ورزش همگانی ایران برشمرد: کمبود نیروی انسانی، کمبود بودجه و مسائل مالی، کیفیت و کمیت اماکن و تجهیزات ورزشی. در این تحقیق دو راهکار برای رفع موانع ارائه شد: شناسایی و بکارگیری سازمان‌های همکار بالقوه و ارائه برنامه‌های ورزشی با تنوع بیشتر برای گروه‌های مختلف (۱۶). **کاشف و عراقی (۱۳۹۰)**، در تحقیقی با عنوان چالش‌های پیش روی ورزش همگانی و تفریحی در ایران و راهبردهای آن و با بررسی ۲۰۰۰ شرکت‌کننده ورزش همگانی از مراکز استان ۱۵ استان کشور، مهمترین موانع توسعه ورزش همگانی و تفریحی را به ترتیب، کمبود امکانات، کمبود آگاهی و مشکلات اقتصادی دانستند (۱۵). در تحقیقی که

فیلیپوئن^۴ و ژاک اوپدناکر^۵ در سال ۲۰۰۷ با موضوع گسترش عمومی شرکت کنندگان در ورزش انجام دادند و این نتیجه به دست آمد که گسترش ورزش به صورت عمومی در جامعه، از طریق شرکت دادن محققین، سیاست مداران و افراد با تجربه به وجود می آید (۱۷). نتایج تحقیقی در اروپا نشان می دهد رویداد اصلی در کشورهای این قاره ورزش همگانی است و حدود ۴۰۰ میلیون نفر (۲۵ درصد زن و ۷۵ درصد مرد) به فعالیت ورزشی مستمر می پردازند (۱۲).

جوادی پور (۱۳۹۰)، در بررسی وضعیت ورزش همگانی در کشورهای استرالیا، آلمان، ژاپن، مالزی، فنلاند و دانمارک به این نتیجه دست یافت که برنامه‌ی منظم برای رشد و توسعه‌ی ورزش همگانی در این کشورها بیش از ۵۰ سال سابقه دارد. عوامل متعددی در این موفقیت نقش دارد که قبل از هر چیز می توان به رشد برنامه‌ی ورزش همگانی در چارچوب برنامه‌های ملی این کشورها و حمایت مؤثر دولتها از این برنامه‌ها اشاره کرد. علاوه بر آن، توسعه‌ی باشگاه‌ها و اماکن عمومی ورزش و تأسیس و شکل‌گیری انجمن‌های تخصصی مربوط به ورزش همگانی نیز قابل ذکر است. برای مثال تحقیقی در خصوص فعالیت های تفریحی استرالیا در سال ۱۹۸۵ نشان داد که ۵۴ درصد از استرالیاییهایی که بیش از ۱۵ سال داشته اند یا به ورزش سازماندهی شده ای مثل تنیس رقابتی و یا به برخی انواع ورزشهای غیر رسمی نظیر شنا کردن منظم در استخر یا در امواج دریا می پردازند. (دپارتمان مشترک المنافع ورزش ، گردشگری و تفریح ، ۱۹۸۷) تا سال ۱۹۹۸ آمار کسانی که به ورزش می پرداختند به ۵۹٪ افزایش یافت. (نشریه آمار استرالیا ، ۱۹۹۹). همچنین در آلمان، رشد ده رشته ورزشی بین سالهای ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۰ به شرح ذیل است: سوارکاری ۳۰۰٪، بیلبارد ۴۰۰٪، تنیس ۵۰۰٪، بسکتبال ۵۰۰٪، ماهی گیری ۶۰۰٪، ورزش های پنج گانه ۸۰۰٪، بدمیتون ۹۵۰٪، گلف ۱۵۰۰٪، غواصی ۱۸۰۰٪ و والیبال ۲۲۰۰٪. همینطور در مالزی، به منظور ارتقاء شیوه زندگی فعال در میان مردم مالزی ، دولت با شعار «سرگاس مالزی» (مالزی آماده و متناسب)^۷ تطبیق یافته است . برنامه « سرگاس مالزی» در ۱۲ آوریل ۱۹۸۳ همزمان با هفته ملی ورزش شروع به کار نمود . این برنامه

3.Filipboen

4.Ioke opdenacker

6 - Commonwealth Department of Sport , Tourism and Recreation, 1987

7 - "Malaysia Cergas " (Fitness Malaysia)

تلاشی برای مشارکت کل جامعه در فعالیتهای ورزشی تفریحی و اوقات فراغت می باشد. هدف از این برنامه ارتقاء آمادگی جسمانی ملی به منظور افزایش رشد اقتصادی و بهبود کیفیت زندگی (وان منصور، ۱۹۸۳)^۸ و کاهش بیماریهای اجتماعی (عبدل العزیز ابدان، ۱۹۹۲) می باشد... (۱۷). عوامل اصلی توسعه ورزش همگانی در این کشورها عبارتند از: حمایت از توسعه باشگاه های ورزشی توسط دولت. توسعه برنامه های ورزش همگانی به صورت مداوم. توسعه اماکن ورزشی. توسعه انجمن های تخصصی مربوط به ورزش همگانی. نقش موسسات دولتی. برگزاری جشنواره ها و برنامه های مختلف اجتماعی. بازاریابی. فرهنگ سازی برای توسعه ورزش همگانی. حمایت مالی دولت ملی و ایالتی. افزایش فعالیت ها در گروه های هدف شامل: جوانان، سالمندان، معلولین، مدارس، زنان، کارگران و کارمندان..... داشتن استراتژی و سیاست های روشن و مدون برای توسعه ورزش همگانی. نقش بخش خصوص (۱).

امروزه سازمان ها ناگزیرند به طور دائم بر رویدادهای داخلی و خارجی نظارت کنند تا بتوانند در زمان مناسب و بر حسب ضرورت، خود را با تغییرات تطبیق دهند. سازمان ها بایستی به شیوه ای اصولی این تغییرات را شناسایی و خود را با آنها وفق دهند. در دنیای کنونی که با سرعتی سرسام آور در حال تغییر است، دیگر نمی توان از تصمیم گیری های یکباره و مبتنی بر قضاوت های شهودی استفاده کرد. امروزه سازمان هایی موفق خواهند بود که بتوانند از علم و مدیریت استراتژیک نهایت استفاده را ببرند. دانشمندان بسیاری اهمیت برنامه ریزی استراتژیک را از جنبه های مختلف مورد بررسی قرار داده اند. همگی روی همبستگی برنامه ریزی استراتژیک با عملکرد مطلوب سازمان ها توافق دارند و معتقدند که برنامه ریزی استراتژیک فرآیندی پویا و منطقی است (۱۸). در این فرایند، قوت ها و ضعف های داخلی و فرصت ها و تهدیدهای بیرونی سازمان (تحلیل SWOT) شناسایی می شوند و با توجه به مأموریت سازمان، اهداف بلندمدت برای آن تدوین می گردد و برای دستیابی به این اهداف، از بین گزینه های راهبردی اقدام به انتخاب راهبردهایی می شود که با تکیه بر قوت ها و با بهره گیری از فرصت ها، ضعف ها از بین برود و از تهدیدها پرهیز شود تا در صورت اجرای صحیح باعث موفقیت سازمان گردد (۱۹).

استراتژی یک برنامه نیست بلکه یک طرز نگرش است که اساس آن بر تشخیص فرصت های اساسی و تحقق منافع نهفته در آن قرار دارد. این نگرش ماهوی دو مفهوم مجزا و در عین حال وابسته به هم را مطرح می کند: اول تشخیص فرصت (فرصت یابی) و دوم محقق ساختن منافع نهفته در فرصت. آنچه استراتژی را

⁸ - wan Mansor , 1983

با فرآیند برنامه ریزی مشابه می‌سازد، شباهت اقداماتی است که برای تحقق فرصت انجام می‌گیرد. فرصت‌ها درونمایه اصلی استراتژی هستند و بدون آن هیچ تحولی در کار نخواهد بود (۲۰). پس استراتژی چیزی نیست جز تعیین موقعیت و جایگاه یک سازمان در مقایسه با نیروهای رقیب (۲۱). با توجه به فراوانی موضوعات مطرح شده در ورزش همگانی و تئوریه‌ها و نظریه‌های آن در سطح جهان که مؤلفه‌های اصلی این ورزش را مشخص و نوع تعامل موجود در بین آنها را تعیین نموده و ارتباط آن را با انواع ورزشها برقرار نموده است که از حیث نظری راهنمای مشخصی برای عملیات برنامه‌ریزی توسعه ورزش همگانی می‌باشد و عمدتاً رشد و پویایی ورزش همگانی در کشورهای توسعه یافته مرهون برنامه‌ریزی مدون و اجرای برنامه‌ها بر اساس یک روش علمی است، در کشور ما علی‌رغم مطالعات مختلفی که در این حوزه انجام شده است اما در زمینه مبانی نظری و مدل‌سازی توسعه ورزش همگانی کار علمی و دقیقی صورت نگرفته است. نظام برنامه ریزی در کشور، ساختار متفاوتی با سایر کشورها دارد. تقسیم کار ملی در حوزه ورزش همگانی و تفکیک مأموریت‌های دولت در بخش حاکمیت و سازمانها و نهادهای دولتی و غیر دولتی اساساً به مدلی نیاز دارد که بتواند روابط موجود میان مؤلفه‌های ورزش همگانی و مؤلفه‌های بیرونی که در سایر ورزشها متمرکز است و مؤلفه‌های پشتیبانی نظام ورزش همگانی را برقرار نماید که در این تحقیق با شناسایی نقاط قوت، نقاط ضعف، تهدیدها و فرصت‌های ورزش همگانی در ایران، مدل توسعه ارائه خواهد شد. با توجه به اینکه قانون اساسی و مصوبات دولت جمهوری اسلامی ایران اولین وظیفه ارگان‌های ورزشی کشور را همگانی نمودن ورزش تعیین نموده است، اعتقاد بر این است که نتایج تحقیق حاضر قادر خواهد بود تا به مسئولین ورزشی کشور مساعدت نماید، تا راهبردهای لازم را از این نتایج گرفته و بتوانند در توسعه برنامه‌های ورزش همگانی کشور اقدام مؤثر به عمل آورند.

روش‌شناسی پژوهش

برای ارائه مدل و استراتژی‌های توسعه ورزش‌های همگانی با توجه به ماهیت مطالعه که اساساً پژوهش مدیریتی و برنامه‌ریزی کلان محسوب می‌شود از روش‌های تحقیق مختلفی استفاده شده است. دست‌یابی به مدل مطالعه و نهایی کردن آن برای تدوین برنامه، بررسی سوابق و اسناد موجود، مرور تحقیقات انجام شده، مطالعه اسناد بالادستی، مطالعه تطبیقی و نظرخواهی از دست‌اندرکاران و متخصصان رویکردهای مختلفی را می‌طلبد که برخی از آنها مدیریتی و پاره‌ای از آنها توصیفی و یا تحلیلی می‌باشد. این تحقیق از نوع کاربردی است و اطلاعات مورد نیاز با توجه به شاخص‌های موجود ورزش همگانی از طریق تهیه و ارسال

فرم‌های آماری به هیئت‌های استانی و انجمن‌های ورزشی تحت پوشش و نهادهای بخش تربیت‌بدنی اخذ شده است. آمار و اطلاعات از وضعیت نیروی انسانی، تعداد و فراوانی هیئت‌ها در سطح کشور، فضاهای ورزشی تحت پوشش و رویدادهای ورزشی (مسابقات، پیاده‌روی‌های گسترده، همایش‌های ملی، ...) در این بخش جمع‌بندی شده‌اند. **جامعه آماری:** جامعه آماری این طرح را مدیران فدراسیون ورزش همگانی، اعضای شورای راهبردی فدراسیون، انجمن‌های ورزشی تحت پوشش فدراسیون و هیئت‌های ورزش همگانی استانی تشکیل می‌دهند. **نمونه آماری و روش نمونه‌گیری:** در تحقیق حاضر نمونه آماری برابر با جامعه آماری در نظر گرفته شده است. **ابزار جمع‌آوری اطلاعات:** به منظور بهره‌برداری مناسب از دیدگاه‌های کارشناسی صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران پرسشنامه‌ای در قالب مفاد تهیه شده برنامه راهبردی برای جامعه هدف، مدیران فدراسیون‌ها و انجمن‌های ورزشی، هیئت‌های ورزشی استان، اعضای شورای راهبردی فدراسیون ارسال گردید. با توجه به مقیاس پرسشنامه که در طیف پنج سطحی لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم) طراحی شده است، در این تحقیق سعی گردیده در صورتی که ۷۰٪ نظرات جامعه آماری تحقیق در گزینه‌های کاملاً موافقم و موافقم قرار دارد آن نظر انتخاب و در صورتی که ۵۰٪ نظرات جامعه آماری در گزینه‌های کاملاً مخالف و مخالفم قرار دارد آن عبارت از تحقیق حذف گردد. **روش جمع‌آوری اطلاعات:** اطلاعات موردنیاز با توجه به شاخص‌های موجود ورزش همگانی از طریق تهیه و ارسال فرم‌های آماری به هیئت‌های استانی و انجمن‌های ورزشی تحت پوشش و نهادهای بخش تربیت‌بدنی اخذ شده است.

یافته‌های پژوهش:

این قسمت به ارائه یافته‌های پژوهش اختصاص یافته است. به این منظور ابتدا به تعیین SWOT ورزش همگانی پرداخته شده و در ادامه با استفاده از تکنیک‌های تدوین برنامه‌های راهبردی، راهبردهای توسعه ورزش همگانی کشور تدوین شده است. در نهایت مدل نهایی توسعه ورزش همگانی در ایران ارائه می‌شود.

در جدول ۱ نتیجه‌ی معناداری پرسش‌ها و در جدول‌های ۲ تا ۵ نیز نتایج رتبه‌بندی نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات ورزش همگانی کشور ارائه شده است.

جدول ۱: نتایج آزمون تجزیه و تحلیل فریدمن در هر یک از فهرست‌های SWOT

نتیجه آزمون	مقدار خطای آزمون	سطح معناداری	درجات آزادی	مجذور کای	شاخص آماری فهرست موردآزمون
وجود تفاوت معنادار بین گویه‌ها	۰/۰۵	۰/۰۰۱	۹	۸۱/۰۸۲	قوت‌ها (S)
وجود تفاوت معنادار بین گویه‌ها	۰/۰۵	۰/۰۰۱	۹	۳۹/۵۷۲	ضعف‌ها (W)
وجود تفاوت معنادار بین گویه‌ها	۰/۰۵	۰/۰۰۱	۱۱	۸۷/۰۸۵	فرصت‌ها (O)
وجود تفاوت معنادار بین گویه‌ها	۰/۰۵	۰/۰۰۱	۶	۱۵/۹۶۹	تهدیدها (T)

همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد، در هر چهار فهرست سطح معناداری به‌دست‌آمده از مقدار خطای آزمون کمتر است. بنابراین از نظر آماری بین گویه‌های هر یک از فهرست‌ها تفاوت معناداری وجود داشته است. همچنین به منظور رتبه‌بندی هر یک از گویه‌ها براساس میزان اهمیت آنها، مقدار رتبه میانگین مربوطه در نظر گرفته شده است. جدول‌های ۲ تا ۵ بیانگر رتبه‌بندی گویه‌های هر یک از فهرست‌های مربوط به قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهاست.

۱. تحلیل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها (SWOT)

جدول‌های ۲ تا ۵ نتایج آزمون پرسش‌های آماری در مورد تعیین معناداری رتبه‌بندی هر یک از گویه‌های مربوط به پرسش‌نامه SWOT را نشان می‌دهد.

- رتبه‌بندی نقاط قوت ورزش همگانی کشور
براساس پرسش اول تحقیق و از آنجایی که طبق داده‌های جدول ۱، رتبه‌بندی نقاط قوت ورزش همگانی کشور معنادار است ($P < 0/05$)، طبق جدول ۲ رتبه‌بندی نقاط قوت ورزش همگانی چنین است:

جدول ۲: نتایج رتبه‌بندی قوت‌های مرتبط با ورزش همگانی کشور

میانگین رتبه‌ای	سؤالات قوت
۷/۰۵	اشتیاق و انگیزه‌های فردی و سازمانی به توسعه و تعمیم ورزش همگانی
۴/۳۵	داشتن شخصیت حقوقی مستقل و امکان بهره‌برداری از سازوکارهای مناسب مالی و معاملاتی

۵/۲۱	برخورداری از ذخیره‌ی ارزشمند منابع انسانی (مدیران، کارشناسان، مدرسان، مربیان و...) خبره و باتجربه البته با کمیت و کارایی نه چندان در شأن نظام
۵/۳۸	دارا بودن ۳۲ هیئت فعال استانی و ۱۳۱ هیئت فعال در شهرستان‌ها و بخش‌ها
۵/۴۶	تحت پوشش داشتن بیش از ۲۲ رشته‌ی ورزشی با ماهیت همگانی
۵/۹۸	ارتباط و عضویت با انجمن بین‌المللی ورزش برای همه (TAFISA) و انجمن آسیایی ورزش برای همه (ASFAA)
۶/۲۰	ارتباط نزدیک و صمیمی با رسانه ملی و توجه ویژه آن و سایر رسانه‌های دیداری، شنیداری، نوشتاری و ...
۷/۸۵	برگزاری رویدادهای کشوری گسترده از جمله پیاده روی خانوادگی، همایش‌های دو و پیاده‌روی به مناسبت‌های روز جهانی تلاش و روز جهانی پیاده‌روی، مسابقات کارکنان دولت، جشنواره‌های بومی، محلی و ...
۴/۹۴	دسترسی و بهره‌مندی از ظرفیت‌ها و همکاری و مشارکت فعال ادارات، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیر دولتی و مردم‌نهاد
۵/۳۱	تنظیم تفاهم‌نامه با سازمان‌ها و نهادهای دولتی و خصوصی

- رتبه‌بندی نقاط ضعف ورزش همگانی کشور

براساس پرسش دوم تحقیق و از آنجایی که طبق داده‌های جدول ۱ رتبه‌بندی نقاط ضعف ورزش همگانی کشور معنادار است ($P < 0/05$)، طبق جدول ۳ رتبه‌بندی نقاط ضعف ورزش همگانی چنین است:

جدول ۳: نتایج رتبه‌بندی ضعف‌های مرتبط با ورزش همگانی کشور

میانگین رتبه‌ای	سؤالات ضعف
۴/۹۶	ضعف نظام ارتباطی و اطلاعاتی در فدراسیون و شیوه‌ی بهره‌برداری نامناسب از اطلاعات و ارتباطات فردی و سازمانی
۴/۹۷	حاکمیت تفکر مدیریت سنتی در بدنه‌ی فدراسیون و هیئت‌های ورزشی وابسته
۶/۵۸	کمبود سهم ورزش همگانی از اعتبارات دولتی و واگذاری از سوی سازمان تربیت‌بدنی و کمیته‌ی ملی المپیک
۵/۳۵	فقدان دیدگاه اقتصادی و درآمدزایی از بستر فعالیت‌های فدراسیون با بازاریابی و بازرگانی برنامه‌ها
۶/۴۰	کمبود نقدینگی و وابستگی شدید فدراسیون به بودجه‌ی عمومی دولت و سازمان تربیت‌بدنی
۵/۳۸	نبود سامانه‌ی ارتباطی با ادارات، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و خصوصی
۵/۸۳	اجرا نکردن سند راهبردی نظام جامع توسعه‌ی ورزش کشور
۶/۵۰	نداشتن تعریف واحد، منسجم و هم‌سو با نیاز جامعه از ورزش همگانی و فعالیت بدنی در دیدگاه‌ها و مفاهیم کاربردی ورزش در بین کارشناسان و مدیران سازمان‌ها و نهادهای مسئول کشور

۵/۰۴	عدم سازمان‌دهی و تشکیل کمیسیون ورزش همگانی کمیته‌ی ملی المپیک
۴	وجود کمیت و کیفیت قابل توجه نیروی انسانی ناکارآمد، غیر موثر و غیر ضروری در فدراسیون و هیئت‌های وابسته

- رتبه‌بندی نقاط فرصت ورزش همگانی کشور

بر اساس پرسش سوم تحقیق و از آنجایی که طبق داده‌های جدول ۱ رتبه‌بندی نقاط فرصت ورزش همگانی کشور معنادار است ($P < 0/05$)، طبق جدول ۴ رتبه‌بندی نقاط فرصت ورزش همگانی چنین است:

جدول ۴: نتایج رتبه‌بندی فرصت‌های مرتبط با ورزش همگانی کشور

میانگین رتبه ای	سؤالات فرصت
۷/۷۷	فرمایشات مقام معظم رهبری مد ظله العالی در ابتدای سال ۸۹ در حرم رضوی
۷/۵۴	وجود تعالیم الهام‌بخش اسلام در خصوص تأکید بر فعالیت‌های تربیت‌بدنی
۷/۵۲	تأکید قانون اساسی بر توسعه و گسترش رایگان فعالیت‌های تربیت‌بدنی
۶/۰۹	توجه و عنایت ویژه مسئولین ارشد نظام، جامعه‌ی روحانیت و جامعه‌ی پزشکی به امور توسعه‌ی ورزش کشور
۶/۲۷	نگرش جامعه به فعالیت‌های ورزشی به عنوان یک عامل سازنده‌ی روانی، جسمانی، فرهنگی، تربیتی و اخلاقی
۷/۱۴	جوان‌بودن جمعیت کشور و وجود استعداد‌های فراوان ورزشی
۷/۱۰	تنوع آب و هوایی چهارگانه‌ی کشور و وجود جاذبه‌های طبیعی برای فعالیت‌های ورزشی
۷/۱۳	ظرفیت‌های موجود از نظر وضعیت جغرافیایی و اقلیمی کشور برای فعالیت‌های گردشگری، طبیعت‌گردی، ماهی‌گیری و...
۶	فراهم‌شدن امکان بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات کلیه ادارات، سازمان‌ها و نهادها با تنظیم تفاهم‌نامه‌ی همکاری فی ما بین
۵/۶۷	ایجاد دیدگاه‌های جدید و اثربخش سازمان‌های کلیدی کشور به ترویج ورزش‌های همگانی
۵/۷۳	استقبال شایان اقشار مردم از همایش‌های پیاده‌روی خانوادگی هر هفته در استان‌ها و شهرستان‌های کشور
۴/۰۳	استقبال مناسب شرکت‌ها و مؤسسات اقتصادی در تأمین منابع مالی مورد نیاز اجرای فعالیت‌های فدراسیون

- رتبه‌بندی نقاط تهدید ورزش همگانی کشور

بر اساس پرسش چهارم تحقیق و از آنجایی که طبق داده‌های جدول ۱ رتبه‌بندی نقاط تهدید ورزش همگانی کشور معنادار است ($P < 0/05$)، طبق جدول ۵ رتبه‌بندی نقاط تهدید ورزش همگانی چنین است:

جدول ۵: نتایج رتبه‌بندی تهدیدهای مرتبط با ورزش همگانی کشور

میانگین رتبه‌ای	سؤالات تهدید
۴/۴۲	فقدان انگیزه‌ی لازم برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در توسعه‌ی اماکن و ترویج فعالیت‌های ورزشی کشور
۳/۷۹	رسوخ ناهنجاری‌های اجتماعی و رفتاری ناخواسته به محیط‌های ورزشی
۴/۴۴	نبود نظام برنامه‌ریزی منسجم برای جذب منابع مالی و اقتصادی غیردولتی
۴/۱۹	شناخت ناکافی از ظرفیت‌های بین‌المللی حوزه‌ی ورزش‌های همگانی و فعالیت‌های بدنی عمومی
۳/۴۱	کافی نبودن کمی و کیفی احراز کرسی‌های آسیایی، جهانی و المپیک درحوزه‌ی ورزش همگانی توسط مسئولین و کارشناسان مربوطه
۳/۷۳	برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های موازی و غیر اصولی سازمان‌ها و نهادهای کشور
۴/۰۳	عدم تشکیل جلسات مشترک بین سازمان‌ها و ارگان‌های فعال در ورزش‌های همگانی

۲. موقعیت راهبردی ورزش همگانی

پس از آنکه عوامل درونی (قوت‌ها و ضعف‌ها) و همچنین عوامل محیطی (فرصت‌ها و تهدیدها) شناسایی شد و به آنها رتبه داده شد، مشخص گردید که بالاترین رتبه در بخش قوت‌ها مربوط به اشتیاق و انگیزه‌های فردی و سازمانی به توسعه و تعمیم ورزش همگانی و پایین‌ترین رتبه مربوط به داشتن شخصیت حقوقی مستقل و امکان بهره‌برداری از سازوکارهای مناسب مالی و معاملاتی است. در بخش ضعف‌ها، کمبود سهم ورزش همگانی از اعتبارات دولتی و واگذاری از سوی سازمان تربیت‌بدنی و کمیته‌ی ملی المپیک بالاترین رتبه و وجود کمیت و کیفیت قابل توجه نیروی انسانی ناکارآمد، غیر موثر و غیر ضروری در فدراسیون و هیئت‌های وابسته پایین‌ترین رتبه را کسب کرد. همچنین مشخص گردید که در بخش فرصت‌ها، بالاترین رتبه به فرمایشات مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در ابتدای سال ۸۹ در حرم رضوی و پایین‌ترین رتبه به استقبال مناسب شرکت‌ها و مؤسسات اقتصادی در تأمین منابع مالی مورد نیاز اجرای فعالیت‌های فدراسیون تعلق گرفت. در بخش تهدیدها، بالاترین رتبه مربوط به نداشتن نظام برنامه‌ریزی منسجم برای جذب منابع مالی و اقتصادی غیردولتی و پایین‌ترین رتبه مربوط به کافی نبودن کمی و کیفی احراز کرسی‌های آسیایی، جهانی و المپیک درحوزه‌ی ورزش همگانی توسط مسئولین و کارشناسان مربوطه است. بنابراین با توجه به نمره‌ی ماتریس ارزیابی عوامل داخلی ورزش همگانی (۳/۰۳) و نمره‌ی ماتریس ارزیابی عوامل خارجی آن (۳/۲۴) و نیز تشکیل ماتریس ارزیابی داخلی و خارجی، مشخص شد که ورزش همگانی کشور در ناحیه‌ی

SO قرار گرفته است، لذا از استراتژی تهاجمی می‌توان بهره برد. در اجرای استراتژی‌های SO، سازمان، با استفاده از نقاط قوت داخلی، می‌کوشد از فرصت‌های خارجی بهره‌برداری نماید. همه‌ی مدیران ترجیح می‌دهند که سازمان آنها در این موقعیت قرار گیرد.

جدول شماره ۶: ماتریس عوامل داخلی و خارجی

نمره نهایی ماتریس ارزیابی عوامل داخلی

	۱	۲/۵	۳/۳	۴
نمره نهایی ماتریس ارزیابی عوامل خارجی				۴
				۳/۲۴
				۲/۵
				۱

راهبردهای توسعه ورزش همگانی

راهبرد اول:

توسعه کمی و کیفی ورزش همگانی

سیاست‌ها:

- فراهم کردن زمینه‌های حضور دانش‌آموزان، دانشجویان، طلاب، کارگران، کارکنان، بسیج و نظامیان در

ورزش همگانی

- فراهم کردن زمینه‌های حضور زنان در ورزش همگانی

- فراهم کردن زمینه‌های حضور معلولین در ورزش همگانی

- ارائه تسهیلات مورد نیاز برای حضور اقشار کم درآمد در ورزش همگانی.

راهبرد دوم:

توسعه دسترسی آسان مردم به ورزش همگانی

سیاست‌ها

- افزایش ظرفیت امکانات و منابع موجود

- بهبود الگوی توزیع منابع

- تأمین سرانه و توزیع عادلانه فضاها و امکانات ورزشی کشور.

- گسترش امکانات برای گذران بهینه و بهره‌وری اوقات فراغت.

راهبرد سوم:

ترویج فرهنگ ورزش و تحرک و سلامتی در جامعه

سیاست‌ها:

- ترویج فرهنگ نیاز به ورزش در زندگی روزمره و عادت به هزینه کردن برای ورزش.

- مشارکت در توسعه دانش ورزش بومی و روز آمد کردن علم ورزش به عنوان زیرساخت‌های

کیفی گذران اوقات فراغت.

- گسترش رابطه مؤثر با مراکز آموزشی و پژوهشی و کاربردی، بومی کردن پژوهش‌های علمی - ورزشی

به عنوان زیرساخت‌های کیفی گذران اوقات فراغت.

- ترویج و تقویت نشاط و امید ملی از طریق تعمیم ورزش همگانی به عنوان یکی از عوامل مؤثر در پیشگیری

و مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی

- همکاری با رسانه‌های جمعی برای ارتقای آگاهی جامعه نسبت به ورزش همگانی

- بهره‌گیری از زمینه‌های مذهبی، قومی و عادات اجتماعی برای تشویق جامعه به ورزش و تحرک

- توجه ویژه به ایجاد فرهنگ در کودکان و نوجوانان

راهبرد چهارم:

اصلاح و بهبود ساختار ملی ورزش همگانی

سیاست‌ها:

- اجرایی کردن اصل ۴۴ در ورزش و افزایش مشارکت مردم در ورزش همگانی

- کاهش تصدی دولت
- بهبود تعامل بین نهادهای ورزش همگانی
- طراحی و استقرار نظام برنامه‌ریزی فراگیر و یکپارچه
- طراحی و استقرار نظام ملی نظارت، ارزیابی و کنترل در ورزش

راهبرد پنجم:

گسترش مشارکت نهادهای عمومی و مردمی در توسعه ورزش همگانی

سیاست‌ها:

- حمایت از ایجاد NGO های فعال در ورزش همگانی
- توجه ویژه به نهادهای قومی، مذهبی و صنفی
- حمایت ویژه از تشکل‌های مردمی
- ترویج فرهنگ داوطلبی در ورزش همگانی

راهبرد ششم:

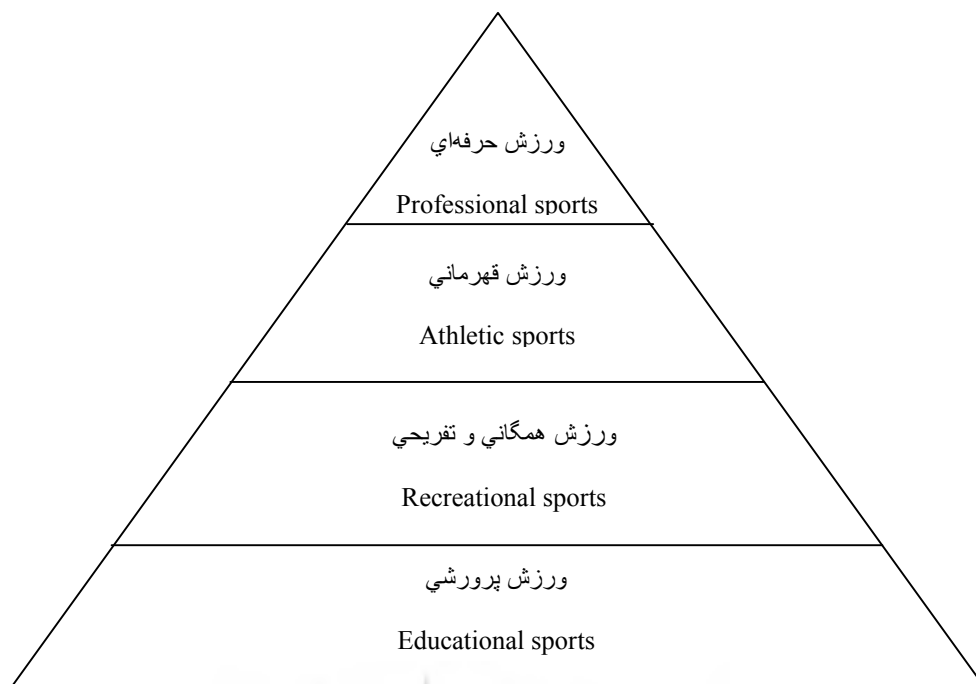
توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در ورزش همگانی

سیاست‌ها:

- ایجاد نظام آماری فراگیر و جامع در ورزش همگانی
- بهره‌گیری از فن‌آوری‌های نو در آموزش و ترویج ورزش همگانی

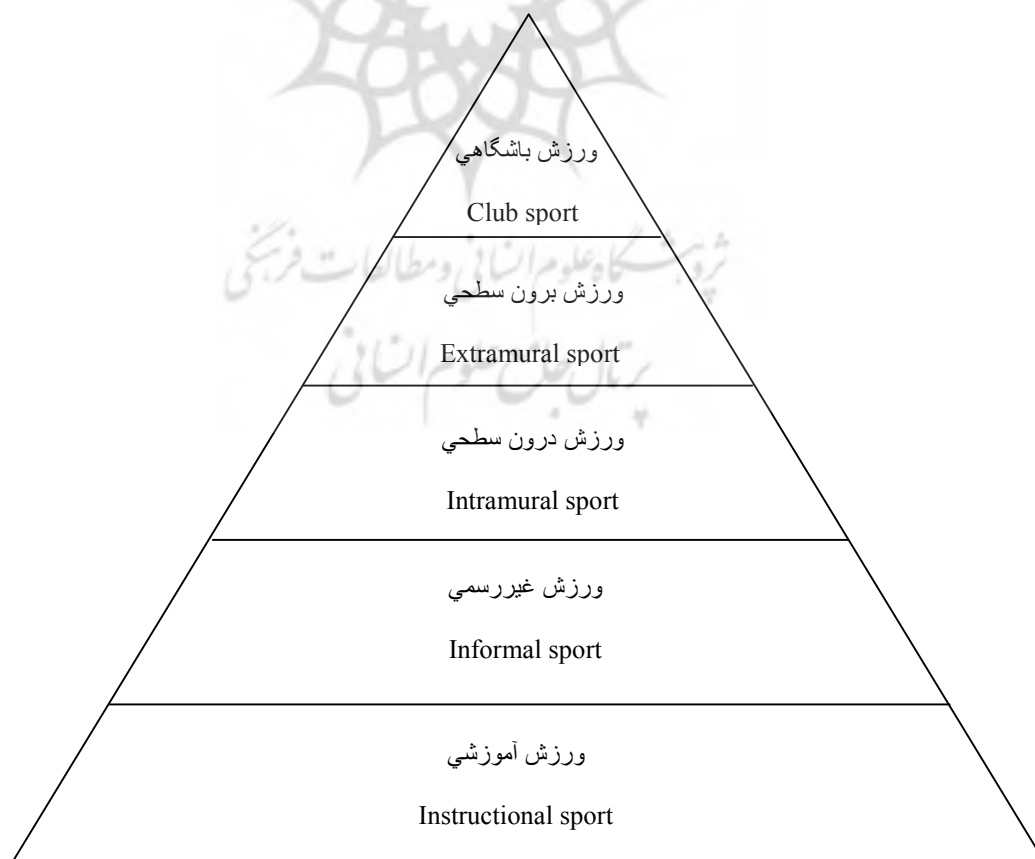
۳. ارائه الگو

برای انتخاب الگوی ورزش همگانی و تفریحی از منابع مختلفی استفاده شده که به دو مورد از مهمترین آنها اشاره خواهد شد. ضمن بهره‌برداری از منابع علمی در طراحی مدل نهایی سعی گردیده با توجه به فضای اجتماعی و فرهنگی جامعه ایران و ساختار مدیریتی و اداری ورزش ایران و به نیاز مدل توسعه ورزش همگانی در برنامه ریزی های کلان از مدل واقع گرا و جهت دهنده در نظام برنامه ریزی ورزش همگانی ایران استفاده گردد. یکی از مهمترین تقسیم بندی های موجود مدل مول و همکاران (مول ۲۰۰۵) است. او در کتاب مدیریت ورزشی و اوقات فراغت ورزش را به چهار گروه تقسیم کرد (نمودار ۱):

نمودار ۱. مول و همکاران ورزش را به چهار سطح تقسیم کردند (مول ۲۰۰۵)

مول و همکاران (مول ۲۰۰۵) پس از آن مفاهیم موجود در ورزش همگانی و تفریحی را به پنج سطح تقسیم نمودند (نمودار ۲):

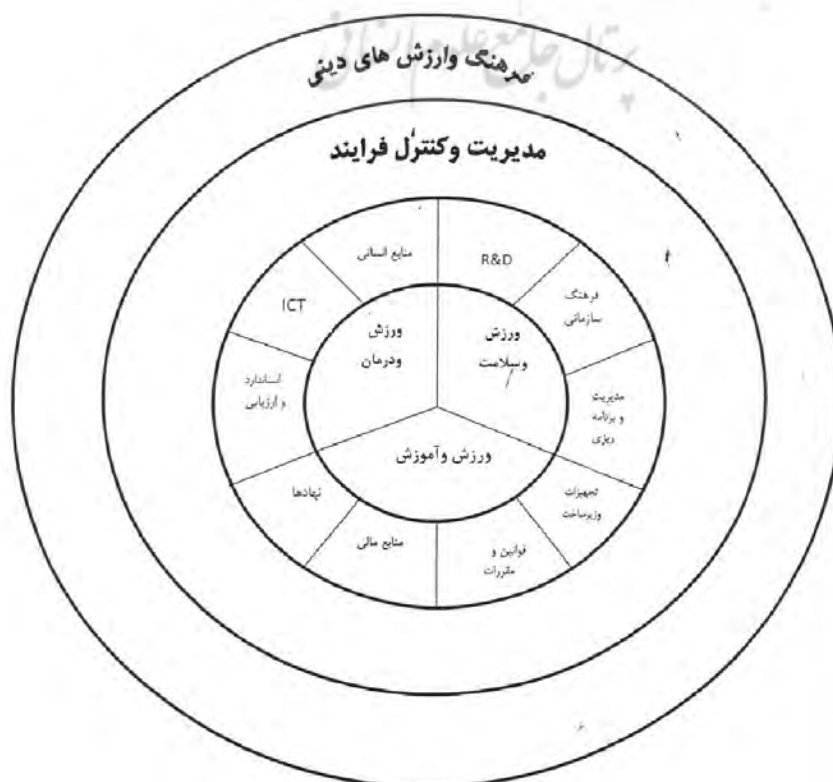
نمودار ۲. مول و همکاران ورزش را به پنج سطح تقسیم کردند (مول ۲۰۰۵)

پس از آن به تناسب نقش فرایندهای ورزش همگانی با سایر ورزشها و ارتباط آن با مؤلفه‌های پشتیبانی، مدیریت و کنترل فرایند و فرهنگ و ارزشهای دینی، الگوی توسعه ورزش همگانی ایران با ساختار علمی مدیریت ورزشی، ساختار فرایندی و ارتباط با سایر ورزشها و حلقه‌های مدیریت کلان برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کلان و سطوح پشتیبانی و اجرایی آن ارائه شده است.

الگوی نهایی پیشنهادی توسعه ورزش همگانی و تفریحی ایران:

ضمن بهره‌برداری و استفاده از ادبیات موجود در منابع علمی ورزش همگانی به جهت سهولت در اجرای مفاهیم موجود در نظام برنامه‌ریزی ورزش همگانی با توجه به ویژگی‌های و خصوصیات ساختار مدیریتی نظام برنامه‌ریزی و فضای فرهنگی و اجتماعی جامعه ایران مدل زیر ارائه شده است. برای نهایی کردن مدل سعی گردیده از نظرات متخصصان تربیت بدنی و کارشناسان خبره استفاده گردد. این مطالعه در سطح اول شامل توسعه ورزش همگانی و تفریحی و در سطح دوم شامل فرایندهای اصلی زیر می‌باشد که آنها در نمودار ۳ نشان داده شده است.

۱. ورزش برای سلامتی و تحرک
 ۲. ورزش برای درمان و کاهش اثرات بیماری‌های مزمن
 ۳. ورزش آموزشی با رویکرد آموزش رشته‌های ورزشی و بسترسازی برای ورزش قهرمانی
- درفرایندهای پشتیبانی مدل توسعه ورزش همگانی، مولفه‌های نیروی انسانی، نهادها، محیط حقوقی، اماکن، علمی و پژوهشی، مدیریت و برنامه‌ریزی و ICT طراحی شده است.

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های پژوهش نشان داد فدراسیون ورزش همگانی از قوت‌هایی همچون تمایل مردم به شرکت در ورزش همگانی، وجود هیأت‌های ورزش همگانی و فعالیت آن‌ها، حضور جامعه جوان و نوجوان در ورزش همگانی، گسترش برنامه‌های ورزشی رادیو و تلویزیون، ساخت و احداث ایستگاه‌های تندرستی در پارک‌ها و فضاهای سبز، برگزاری رویدادهای کشوری مانند پیاده روی خانوادگی، همایش‌های دو، مسابقات کارکنان دولت و جشنواره‌های بومی و محلی، تلاش بی وقفه مدیران فدراسیون جهت بهینه‌سازی فعالیت‌ها و انجام مطالعات علمی، انجام برخی تحقیقات در زمینه ورزش‌های تفریحی و همگانی، برخوردار است که با نتایج تحقیقات قلی‌نیا (۱۳۸۳)، یاراحمدی (۱۳۸۸)، نصیرزاده (۱۳۸۷) همخوانی دارد (۲۳، ۲۲، ۱۴). این تحقیق دارای نقاط قوتی به شرح ذیل می‌باشد که تاکنون در تحقیقات انجام شده به این موارد اشاره‌ای نشده است: تحت پوشش داشتن بیش از ۲۲ رشته ورزشی با ماهیت همگانی. اشتیاق و انگیزه‌های فردی و سازمانی به توسعه و تعمیم ورزش همگانی. ارتباط و عضویت با انجمن بین‌المللی ورزش برای همه (TAFISA) و انجمن آسیایی ورزش برای همه (ASFAA). برخوردار از ذخیره ارزشمند منابع انسانی خبره و با تجربه. داشتن شخصیت حقوقی مستقل و امکان بهره‌برداری از سازوکارهای مناسب مالی و معاملاتی. با این وجود نتایج حاصل نشان داد چنین قوت‌هایی می‌توانند به انجام رسالت فدراسیون کمک‌شایانی بنمایند، مشروط بر آن‌که در راستای به حداقل رساندن نقاط ضعف و کاهش اثرات تهدیدها و حداکثر استفاده از فرصت‌ها باشند. بنابراین، شایسته است که در جهت تقویت و حفظ این قوت‌ها تلاش شود. یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد ورزش همگانی از ضعف‌هایی همچون نبود فرهنگ ورزش همگانی در کشور. کم‌توجهی به ورزش بانوان، روستائیان، معلولین، طبقات کم‌درآمد و ورزش‌های بومی محلی. ناکافی بودن امکانات، تجهیزات، و فضاهای ورزش متناسب با جمعیت. عدم اطلاع‌رسانی و تبلیغات در جهت توسعه ورزش همگانی. عدم برنامه‌ریزی جامع. فقدان نیروی کارآمد و متخصص به لحاظ کمی و کیفی. پایین بودن بودجه اختصاص یافته به ورزش همگانی. عدم همکاری و هماهنگی سازمان‌ها و نهادهای دولتی و تأثیرگذار در امر ورزش. عدم آگاهی از ضرورت ورزش همگانی و فواید آن. عدم مدیریت واحد و سیاست یکسان در ورزش همگانی، برخوردار است که با نتایج تحقیقات قلی‌نیا (۱۳۸۳)، نصیرزاده (۱۳۸۷)، جهان‌بینی (۱۳۸۸)، یاراحمدی (۱۳۸۸)، موسوی جهان‌آباد (۱۳۸۹) همسو است (۲۴، ۲۳، ۲۲، ۲۵، ۱۴). تحقیق حاضر علاوه بر نکات ذکر شده، نقاط ضعف دیگری را برشمرده

است که در هیچ کدام از تحقیقات دیگر به آن اشاره ای نشده است و این به دلیل گستردگی تحقیق می باشد. از جمله: فقدان دیدگاه اقتصادی و درآمدزایی از بستر فعالیت های فدراسیون با بازاریابی و بازرگانی برنامه ها. کمبود سهم ورزش همگانی از اعتبارات دولتی واگذاری از سوی سازمان تربیت بدنی و کمیته ملی المپیک. عدم اجرای سند راهبردی نظام جامع توسعه ورزش کشور. عدم سازماندهی و تشکیل کمیسیون ورزش همگانی کمیته ملی المپیک. عدم تعریف واحد، منسجم و همسو با نیاز جامعه از ورزش همگانی و فعالیت بدنی در دیدگاه ها و مفاهیم کاربردی ورزش در بین کارشناسان و مدیران سازمان ها و نهادهای مسئول کشور. بنابر یافته های پژوهش، اتخاذ راهکارهایی برای تبدیل این نقاط ضعف به نقاط قوت بر اساس فرصت ها و تهدیدهای محیطی ورزش همگانی ضروری است. علاوه بر این یافته های پژوهش نشان داد ورزش همگانی با فرصت هایی چون تأکید تعالیم دینی، قانون اساسی، مسئولین عالی رتبه کشور و پزشکان. افزایش آگاهی مردم به ورزش. وجود فضاها و اماکن عمومی و طبیعی در کشور. پتانسیل های طبیعی جذاب جهت توسعه ورزش روباز و وجود آب و هوای معتدل (امکان پرداختن به ورزش در اکثر ماه های سال). وجود رسانه های بین المللی و اینترنت برای اطلاع رسانی. روند افزایش فارغ التحصیلان رشته های گوناگون تربیت بدنی جهت کمک به توسعه ورزش در جامعه. وجود فدراسیون، انجمن ها، سازمان های بین المللی فعال در زمینه ورزش همگانی. افزایش مشارکت مردم در ورزش همگانی به دلیل هزینه کمتر و دسترسی بیشتر نسبت به سایر ورزش ها. جوان بودن جامعه. استقبال مردم از همایش های پیاده روی. استقبال مناسب شرکت ها و موسسات اقتصادی در تأمین منابع مالی مورد نیاز اجرای فعالیت های فدراسیون روبرو است که با نتایج تحقیقات قلی نیا (۱۳۸۳)، نصیرزاده (۱۳۸۷)، جهان بینی (۱۳۸۸)، موسوی (۱۳۸۹)، یار احمدی (۱۳۸۸) همسو است (۱۴، ۲۵، ۲۳، ۲۲، ۲۴). تحقیق حاضر علاوه بر نکات ذکر شده، فرصت های دیگری را برشمرده است که در هیچ کدام از تحقیقات انجام شده تاکنون، به آن اشاره ای نشده است: ایجاد دیدگاه های جدید و اثر بخش از طرف سازمان های کلیدی کشور نسبت به ترویج ورزش های همگانی. فراهم شدن امکان بهره برداری از ظرفیت ها و امکانات کلیه ادارات، سازمان و نهادها با تنظیم تفاهم نامه همکاری فی مابین. باید توجه داشت که این فرصت ها به خودی خود در اختیار فدراسیون قرار نمی گیرند، مگر آن که با استفاده از قوت ها بتوان آنها را به چنگ آورد و از آنها برای رفع نقاط ضعف و کم رنگ کردن تهدیدها بهره برداری نمود. از آن جایی که تحقیق حاضر در سطح ملی و با همکاری نزدیک فدراسیون انجام و از مجموعه ابزارهای پژوهشی استفاده شده است بنابراین نقاط تهدید با دقت بالایی استخراج شده اند که در نتیجه هیچ وجه مشترکی با سایر تحقیقات ندارد. عدم نظام برنامه ریزی

منسجم در جهت جذب منابع مالی و اقتصادی غیردولتی. فقدان انگیزه لازم برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در توسعه اماکن و ترویج فعالیت‌های ورزشی کشور. شناخت ناکافی از ظرفیت‌های بین‌المللی حوزه ورزش‌های همگانی و فعالیت‌های بدنی عمومی. عدم تشکیل جلسات مشترک بین سازمان‌ها و ارگان‌های غعال در ورزش‌های همگانی. رسوخ ناهنجاری‌های اجتماعی و رفتاری ناخواسته به محیط‌های ورزشی. برنامه ریزی و اجرای فعالیت‌های موازی و غیر اصولی سازمان‌ها و نهاد‌های کشور. ناکافی بودن کمی و کیفی احراز کرسی‌های آسیایی، جهانی و المپیک در حوزه ورزش همگانی توسط مسئولین و کارشناسان مربوطه. از سوی دیگر بررسی‌ها نشان می‌دهند اکثر استان‌های کشور در راستای اهداف و مأموریت‌های سند راهبردی توسعه تربیت‌بدنی و ورزش به تدوین سند توسعه استان اقدام نموده‌اند. اما تاکنون پژوهشی در راستای تدوین برنامه راهبردی ورزش همگانی کشور انجام نشده است. پس از مطالعه ورزش همگانی در ایران و چند کشور دیگر (در انتخاب این کشورها سعی شده که تناسب با ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی ایران و میزان توسعه‌یافتگی رعایت گردد) به شناخت و تحلیل عوامل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها (SWOT) پرداخته شد و همچنین برنامه راهبردی فدراسیون نیز تنظیم گردید که در هیچ یک از پژوهش‌های انجام شده در حوزه ورزش همگانی به طور مجزا به برنامه راهبردی فدراسیون ورزش‌های همگانی اشاره نشده است. مطالعات انجام شده در طرح جامع تربیت بدنی و ورزش کشور به طور تفصیلی به روند این ورزش پرداخته که بخش‌های مختلف آن از جمله تحلیل SWOT، چشم‌انداز، اهداف و راهبردهای آن در تدوین این برنامه استفاده شده است. مطالعات طرح جامع ورزش کشور یکی از مهمترین و راهبردی‌ترین مطالعات در زمینه ورزش همگانی ایران است. در این زمینه سمیع‌نیا (۱۳۸۸) به بررسی آسیب‌شناسی و توسعه ورزش همگانی در ایران براساس مدل SWOT پرداخت. همچنین در این تحقیق مدلی جهت توسعه ورزش‌های همگانی و تفریحی به عنوان مدل نهایی ارائه شد. غفوری (۱۳۸۶) در تحقیق خود با عنوان مطالعه انواع ورزش‌های همگانی و تفریحات مطلوب جامعه و ارائه مدل برای برنامه‌ریزی‌های آینده به ارائه مدلی برای برنامه‌ریزی‌های آتی فدراسیون با هدف افزایش مشارکت مردم پرداخت. اما در سایر تحقیقات صورت گرفت در این زمینه مدلی ارائه نشده است. همچنین در سایر تحقیقات صورت گرفته در مورد ورزش همگانی بیشتر بر روی جایگاه ورزش همگانی در اوقات فراغت افراد و نیز وضعیت اقتصادی افراد شرکت‌کننده در ورزش‌های همگانی پرداخته شده است. در مدل ارائه شده در این مطالعه در سطح اول بر روی توسعه ورزش همگانی و در سطح دوم شامل ورزش برای سلامتی و تحرک، ورزش برای درمان و کاهش اثرات بیماری‌های مزمن و ورزش آموزشی با رویکرد آموزش

رشته‌های ورزشی و بسترسازی برای ورزش قهرمانی تأکید شده است. در تحقیقی کاشف (۱۳۷۹) به بررسی وضعیت ورزش همگانی در ایران و توصیه‌هایی برای توسعه آن پرداخت که بالاترین انگیزه شرکت-کنندگان در ورزش‌های همگانی، حفظ سلامتی عمومی و پس از آن تفریحات، کاهش وزن و درمان بیماری‌ها بود. با مروری بر تحقیقات انجام شده در خارج کشور، مشخص می‌شود که درصد تمایل مردم به شرکت در ورزش همگانی رو به افزایش می‌باشد. کشورهای استرالیا، آلمان، کانادا، سوئد، ژاپن، هلند، سوئیس، و فرانسه در زمینه ورزش همگانی فعالیت بیشتری دارند. این موارد نشان می‌دهد که سلامتی فردی و اجتماعی در جوامع پیشرفته از اهمیت بیشتری برخوردار است و این کشورها در تدوین سند راهبردی، رضایت و مشارکت اقشار جامعه در جهت زندگی سالم، همبستگی اجتماعی و توسعه اقتصادی را مد نظر قرار داده‌اند. برای این که ما نیز از ورزش همگانی سود و منافع خود را بهره‌برداری کنیم باید سرمایه‌گذاری لازم را در این زمینه انجام دهیم.

منابع

۱. جوادی‌پور، محمد، (۱۳۹۰). «برنامه راهبردی فدراسیون ورزشهای همگانی». طرح پژوهشی. وزارت ورزش و جوانان. فدراسیون ورزشهای همگانی.
۲. مطالعات تفصیلی توسعه ورزش همگانی و تفریحی، (۱۳۸۱). سازمان تربیت بدنی ج.ا.ایران، مرور اول.
۳. رحمانی نیا، فرهاد (۱۳۸۲). توسعه ورزش همگانی با ملاحظه گذران صحیح اوقات فراغت جوانان. نشریه ماهانه دفتر تربیت بدنی پسران معاونت تربیت بدنی و تندرستی وزارت آموزش و پرورش، (۱۶۹)
۴. قره، محمدعلی، (۱۳۸۳). وضعیت ورزش همگانی ایران و مقایسه آن با چند کشور منتخب جهان. پایان نامه دکتری. دانشگاه تربیت معلم تهران. دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.
۵. غفوری، فرزاد، (۱۳۸۶). «مطالعه انواع ورزشهای همگانی و تفریحات مطلوب جامعه و ارائه مدل برای برنامه ریزی‌های آینده». طرح پژوهشی.
6. Bottenburg, van M.; Rijnen, B. and van Sterkenburg, J. (2005). Sports participation in the European Union; Trends and differences. Arko Sports Media, Nieuwegein, Netherlands.
7. European Commission (2004b) The citizens of the European Union and sport. Special Eurobarometer 62.0 213.TNS Opinion and Social c/o EOS Gallup Europe.

8. Koski, P. & Heikkala, I. (1998) Suomalaisten urheiluorganisaatioiden muutos. [National sports organisations in the process of professionalisation]. Jyväskylän yliopisto, liikunnan sosiaalitieteiden laitos, tutkimuksia no.63. Jyväskylä.
9. United Nations (2003) "Sport for Development and Peace: Towards Achieving the Millennium Development Goals"; Report to Inter-Agency Task Force on Sport for Development and Peace; Available on: www.undp.bg.
10. Council of Europe (2005). "Sport for all". Available on: www.coe.int
۱۱. رضانی خلیل آبادی، غلامرضا، (۱۳۷۳). بررسی انگیزه افراد شرکت کننده در ورزش های همگانی شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم تهران.
۱۲. مظفری، امیراحمد. قره، محمدعلی (۱۳۸۴). وضعیت ورزش همگانی ایران و مقایسه آن با چند کشور منتخب جهان. نشریه علوم حرکتی. شماره ۶.
۱۳. غفوری، فرزاد (۱۳۸۲). تعیین عوامل موثر بر گرایش به ورزش همگانی و قهرمانی برای تعیین راهبرد های ورزش در جمهوری اسلامی ایران. رساله دکتری. دانشگاه تربیت مدرس.
۱۴. قلی نیا، جواد محمد، (۱۳۸۳). ایجاد زمینه و برنامه ریزی برای همگانی کردن ورزش. طرح پژوهشی، سازمان تربیت بدنی.
۱۵. غفوری، فرزاد. کشگر، سارا. چوپانکاره، وحید (۱۳۹۰). تحلیل عوامل موثر بر توسعه ورزش همگانی از دیدگاه مدیران ورزش شهرداری تهران. مجموعه مقالات همایش ملی تفریحات ورزشی.
۱۶. شعبانی مقدم، کیوان (۱۳۹۰). ورزش همگانی در ایران و مقایسه آن با چند کشور جهان: موانع راه حل ها و راهکارهای توسعه. رساله دکتری. دانشگاه پیام نور. تهران.
17. Iloke, Opdenacker / Filipboen (2007). Community development and sport participation. JSM/21(4) October 2007-usa 217- 351-5076; webmaster @ hkusa.com
۱۸. کشتی دار، محمد. (۱۳۸۷). برنامه جامع توسعه ورزش والیبال در ایران. پژوهشکده تربیت بدنی.
۱۹. الوانی مهدی (۱۳۸۴). مدیریت عمومی، چاپ بیست و سوم، تهران، نشر نی.
۲۰. باران دوست، رامبد. (۱۳۸۱). جوهره استراتژی. نیمرخ. شماره ۱۶.
۲۱. اعرابی، محمد. هدایتی، هاشم. (۱۳۸۸). آرایه ی مدل تدوین استراتژی مبتنی بر فرهنگ - مورد ایران. فصلنامه پژوهش های مدیریت منابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین. سال اول، شماره ۳ تابستان ۱۳۸۸. ص. ۱۲۷-۱۴۵.

۲۲. یار احمدی، محمد (۱۳۸۸). بررسی وضعیت موجود ورزش قهرمانی و همگانی شهرستان دورود. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور مرکز تهران.
۲۳. نصیرزاده، سید مهدی (۱۳۸۷). تهیه و تدوین استراتژی توسعه ورزش قهرمانی و همگانی استان کرمان. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور مرکز تهران.
۲۴. جهان بینی، عباس (۱۳۸۸). تدوین استراتژی توسعه ورزش همگانی و قهرمانی استان قم. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور مرکز تهران.
۲۵. موسوی جهان آباد، ابوالحسن (۱۳۸۹). بررسی و مقایسه ورزش همگانی استان های فارس و کهگیلویه بویر احمد. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور مرکز تهران.

Abstract

The aim of this research, Explanation of strategic position and presentation of development strategy in Sport for all in Iran and to design a model. The population of the research includes: Sport For All Federation managers, its strategic Council members, its sub sport Associations and Sport For All provinces Units. TO benefit the experts and authorities' point of view effectively, a questionnaire within the framework of the federation strategic plan content was designed and sent to the target population including: different federations and associations managers, the provinces sports units and the federation strategic Council members. A five –level Likert scale (strongly agree /agree/ neutral/ disagree/ strongly disagree) was designed. The results showed that this exercise on the coordinates of SWOT in terms of internal factors in the region's strengths and the external factors of the area of opportunity lies. Then considering the proportion of Sport For All processes role to the other sports and its relationship with procurement, management and processing control components and culture & religious values , Iran Sport For All developing model was designed noticing sport management scientific structure , processing structure and its relationship with other sports and macro management circles for macro policy-making, planning and procurement & executive levels.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی